

Hämeenlinnan kaupunki

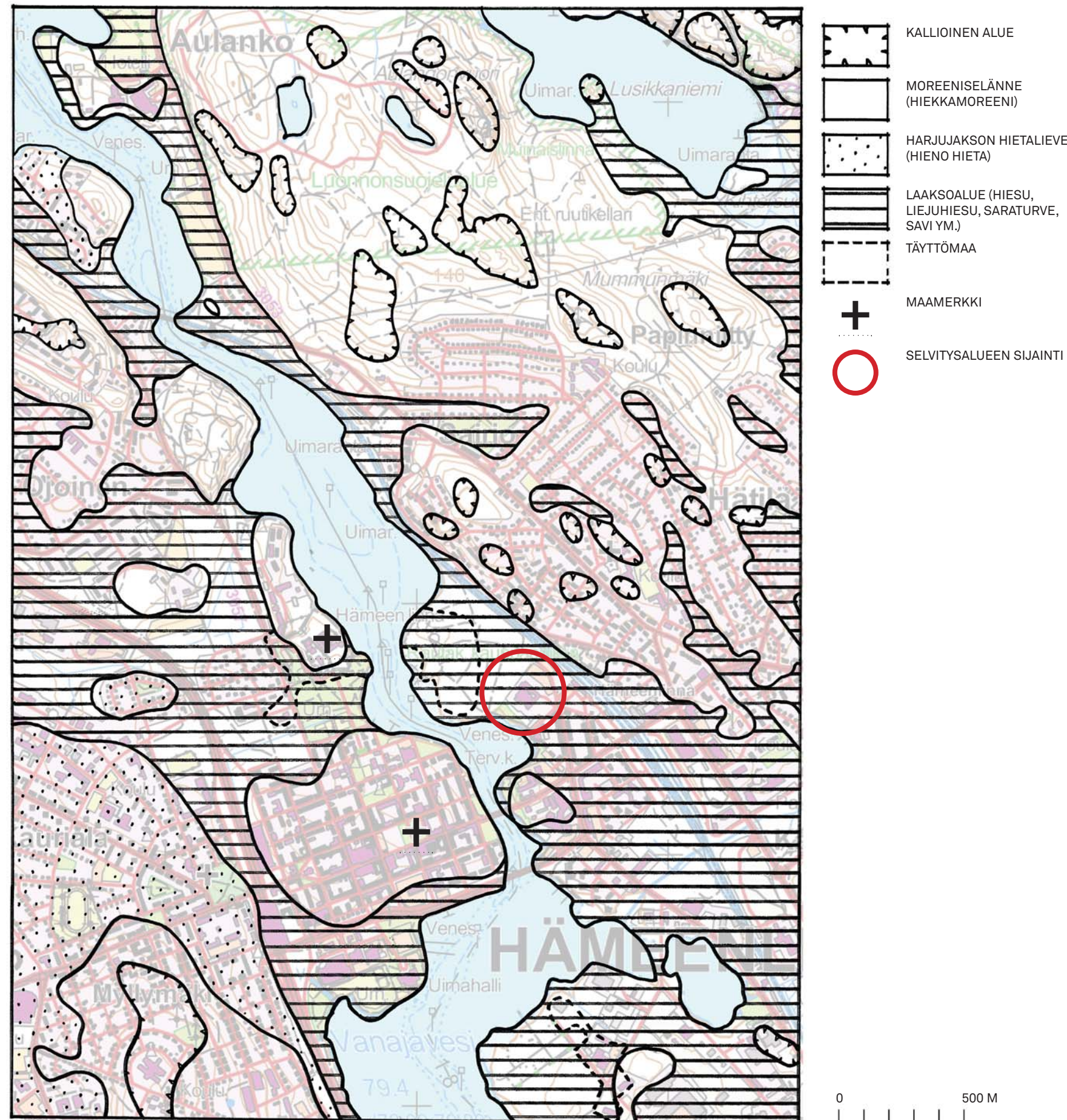
HÄMEENLINNAN ASEMANSEUTU
RAUTATIEYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN
Maisematarkastelu

15.6.2015

serum

Sijainti suurmaisemassa

Maisemarakenne

Selvitysalueena oleva Hämeenlinnan asemanseutu sijaitsee Vanajaveden rannalla Hämeenlinnan keskustaa vastapäätä. Suurmaiseman keskeiset elementit ovat Vanajanvesi, järveä ympäröivät viljavat laaksoalueet sekä maisemaa kehystävät harju- ja moreeniselänteet. Selvitysalue sijoittuu maisemarakenteessa alavalle ranta-alueelle. Maaperäoloista ei ole tarkkaa tietoa, mutta luultavimmin laaksoalue muodostuu routivista, hienorakeisista ja eloperäisistä maalajeista (esim. hiesu, saraturve) sekä maankäytön mukanaan tuomista täyttömaista.

Laakson profiili nousee loivasti koilliseen. Välittömästi radan takana kohoaa selvästi jyrkkäpiirteisempi kallioinen moreenirinne, joka on osa Aulangon ja Hätilän laajaa selännealuetta. Kaupungin ydinosat ovat sijoittuneet Vanajaveden länsirannan pienemmille ja loivemmille moreenikumpareille. Lähin harjujakso kulkee kaakko-luoteissuuntaisesti noin 2 km Hämeenlinnan keskustan länsipuolella.

Vanajavesi on ollut muinaisen Ancyclusjärven lahti, joka kuroutui maankohoamisen vaikutuksesta järveksi noin 8500 vuotta sitten. Kuroutumisen jälkeen Vanajaveden pinta nousi, ja Ancyclusjärvivaiheen muinaisrannat sijaitsevat nykyisen Vanajaveden vedenpinnan (+79,4 m mpy) alapuolella. Järven pintaa on laskettu useaan otteeseen 1700- ja 1800-luvuilla, minkä seurauksena myös alavan selvitysalueen maa-ala kasvoi. Vanajaveden pinnan korkeutta on säännöstelty 1950-luvulta alkaen nykyisen vaihteluvälin ollessa noin metrin luokkaa.

Kulttuurihistoria

Vanajaveden laakso on vaurasta keski-hämäläistä kulttuurimaisemaa, jolla on pitkä asutushistoria. Aulangolla on sijainnut rautakautinen muinaislinna, ja selvitysalueen viereiseltä Varikonniemeltä on löydetty myöhäiselle rautakaudelle ja varhaiselle keskiajalle ajoittuvan asuinpaikan jäänteet. Linnansalmen länsirannalla sijaitsevan Hämeen linnan rakentaminen aloitettiin 1200-luvun puolivälissä. Linnan yhteyteen kehittyi asutuskeskus, joka sai kaupunkioikeudet 1639 ensimmäisenä suomalaisena sisämaakaupunkina. 1700-luvulla linnasta on johtanut silta Varikonniemeen.

Suomen ensimmäinen henkilöliikenteen rautatieyhteys Helsingistä Hämeenlinnaan avattiin 1862. Carl Albert Edelfeltin vuoden 1858 Hämeenlinnan kaupunkisuunnitelmassa radanvarsi Keinusaaresta Hätilänniemeen (nyk. Varikonniemi) oli ruutukaavakorttelien peittämää. Maanomistuksiis-

Linnansalmen laiturilta avautuvassa näkymässä ovat läsnä Vanajaveden laakson maiseman keskeiset elementit: vasemmalla Hämeen linna ja Linnan puisto, oikealla Varikonniemen alavaa rantaa ja taustalla Aulangon metsäinen moreeniselänne.

Hämeenlinnan rautatieasema on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kuvissa asemarakennus ja asema-aukio, veturitalli, vaunuvaja sekä asemarakennuksen pohjoispäädyn lehmuskujanne.

tojen vuoksi kaupunki pääsi laajenemaan aseman tuntumaan vasta arkkitehtitoimisto Jung & Bomanssonin 1917 laatiman Kistalan asemakaavan myötä, minkä pohjalta nykyiset Hämeentien ja Paavo Cajanderin kadun asuinkorttelit ovat pitkälti rakentuneet. 1920-luvuilla perustettiin myös selvitysalueen ytimen muodostava Mensa Oy:n säilyketehdas. Tehtaan yhteyteen rakennettiin toisen maailmansodan aikana armeijan elintarvikevarikko, jonka perustusten jäänteet ovat yhä osa Varikonniemen maisemaa.

Maamerkit ja näkymät

Rautatieasemalta avautuu kapean Vanajaveden yli suora näköyhteys kaupungin ruutukaavakeskustaan, jonka keskeinen maamerkki on mäen laella sijaitseva Hämeenlinnan kirkko. Sen sijaan keskustan pohjoispuolella maisemaa hallitsevan Hämeen linnan ja selvitysalueen välillä ei ole näkymäyhteyttä Varikonniemen varttuneen puuston takia. Mensan tehtaan punatiilestä muurattu piippu on paikallinen maamerkki, joka muodostaa parin Varikonniemen kärjessä sijaitsevalle entisen Höyrysahan tiilipiipulle.

Kulttuuriympäristön arvokohteet

Vanajaveden ja Aulangon kulttuurimaisemat

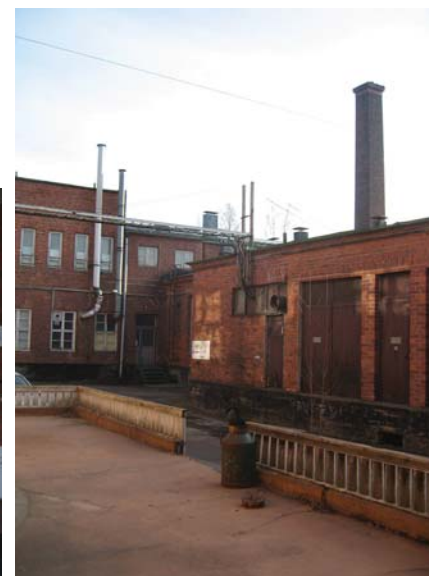
Vanajaveden laakso ja Aulanko muodostavat valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen, joka alkaa selvitysalueen reunalta Varikonniemestä ulottuen noin 25 km luoteeseen Vanajanselällä sijaitsevalle Retulansaarelle saakka. Selvitysalueen ranta ja aseman ympäristö on osa vuonna 2001 perustettua Hämeenlinnan kansallista kaupunkipuistoa, johon kuuluu keskustan rantojen ohella Hämeen linnan ympäristö, Aulanko, Aulangonjärvi ja laaja metsäalue järven itäpuolella.

Kanta-Hämeen vuonna 2006 vahvistetussa maakuntakaavassa Vanajaveden kulttuurimaisemat on osoitettu maisema-alueena eli kulttuurimaiseman, rakennetun kulttuuriympäristön tai kulttuurihistorian kannalta tärkeänä alueena. Huomattavan laaja maisema-alueen rajausta pitää sisällään edellä mainitun Vanajaveden laakson ja Aulangon sekä Hakoisten–Kernaalan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Myös pääosa Hämeenlinnan keskustaajamasta (selvitysalue mukaan lukien) sisältyy maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajaukseen.

Rautatieasema ympäristöineen

Hämeenlinnan rautatieasema on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Asemarakennus edustaa harvinaista 1920-luvun barok-

Mensan entinen säilyketehdas. Kuvat vasemmalta: varhaisimpaan rakennusvaiheeseen kuuluva tiilipiippu, konttorirakennuksen kulma, kulkuaukko, näkymä sisäpihalle ja erillinen autotalli- ja asuinrakennus.

Selvitysalueen luoteisosan betoniperustukset ovat jäänteitä alueella toimineesta puolustusvoimien varikosta.

Vasemmalla näkymä Mahlianpuistosta kohti selvitysalueetta, oikealla Hämeenlinnan entisen lääninsairaalan rakennuksia.

kivaikutteista klassismia. Rakennuksen matalampi siipiosa on 1960-luvulta. Asemaan liittyy pieni tiilinen varastorakennus/sauna, kaksi puista 1900-luvun alun asuinrakennusta, 1870-luvulta peräisin oleva puinen vaunuvaja ja saman ikäinen tiilinen veturitalli. Asema-aukiota rajaavat lehmusrivit, ja lehmuksia on istutettu myös kujanteeksi aseman ja vaunuvajan väliin sekä aseman eteläpuoleiseen puistikkoon. Ratapihan itäpuolella on kookas 1860-luvun tiilimakasiini.

Rautatieaseman ympäristö on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (Kanta-Hämeen MKK 2006). Alueen vuonna 1917 vahvistetun asemakaavan laati arkkitehtitoimisto Jung & Bomansson. Kaava sisälsi satama-, varasto- ja teollisuusalueiden lisäksi asutokortteleita, jotka sijoituivat rautatieaseman aukiolta säteittäisesti lähtevien katujen varsille. Hämeentiestä tuli esplanadimainen puistokatu lehmuksineen. Kaavaan vuonna 1918 tehdty muutokset suunnitteli arkkitehti Birger Brunila.

Mensa

Selvitysalueella sijaitsevassa entisissä Mensa Oy:n teollisuuskiinteistöissä toimi Suomen ensimmäinen säilyketehdas. Vanhin osa tehdasrakennuksesta, johon kuuluu tehtaan maamerkinä kohoava savupiippu, on vuodelta 1927. Sittemmin tehdasta laajennettiin useaan otteeseen. Jaakko Tähtisen funktionalistisen konttorirakennuksen suunnitelmat valmistuivat 1942. Rannan puoleisen erillisen autotalli- ja asuinrakennuksen suunnitteli Erik Bryggman vuonna 1947 (laajennus Olavi Sahlberg 1949–50). Sahlbergin suunnittelema (1958) on myös Possentien varressa oleva varasto- ja tehdasrakennus. Viimeisimmät vähäisemmät laajennukset ovat 1970-luvulta. Mensa on Kanta-Hämeen vuonna 2006 vahvistetussa maakuntakaavassa osoitettu maakunnallisesti arvokkaana rakennettuna kulttuuriympäristönä.

Vasemmalla Hämeentien ja Viipurintien kulman tornitalo, oikealla näkymä Hämeentieltä kohti selvitysaluetta.

Matkustajakoti Vanaja asema-aukion kulmalla. Vasemmalla näkymä Hämeentien suuntaan, oikealla näkymä aseman pääsisäänkäynniltä.

Näkymä Mensanpuistosta kohti keskustaa. Hämeenlinnan kirkon torni erottuu maamerkinä kaupungin siluetista. Oikealla näkymä Linnan puiston suuntaan.

Varikonniemi

Selvitysalueen viereisen Varikonniemen (ent. Hätilän niemi) myöhäisrautakautinen ja varhaiskeskiaikainen asuinpaikka on muinaismuistolailla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Linnaa vastapäätä sijainnut asuinpaikka on poikkeuksellisen lähellä rantaa – muut lähistön rautakautiset asuinpaikat sijaitsevat korkeammalla, selvästi Vanajaveden muinaisen tulvarajan yläpuolella.

Varikonniemessä on toiminut höyrysaha vuodesta 1873 vuoteen 1950. Tuolta ajalta on säilynyt kaksi 1900-luvun alun tiilirakennusta, joista komeampi on 1926 valmistunut voimakas savupiippuineen. Toisen maailmansodan aikana alue oli puolustusvoimien varikkona, josta niemen nykyinen nimi on peräisin. Varikkotoiminnasta on maastossa jäljellä pistoraiteiden pohjia sekä rakennusten järeitä betonipaaluperustuksia, joista osa sijoittuu tarkastelualueen puolelle. Varikonniemen alue on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (Kanta-Hämeen MKK 2006).

Selvitysalueen ympäristö

Aivan selvitysalueen eteläpuolella sijaitsee Hämeenlinnan lääninsairaalan, kruununmakasiinien ja Verkatehtaan muodostama valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Kohde sijaitsee Vanajanvedestä manteeeseen kiinni kuroutuneella Keinusaarella, jonka mukaan on nimetty radan ja Vanajaveden välinen Varikonniemestä Luukkaanlahden pohjukkaan ulottuva kaupunginosa. Aluetta jakaa Viipurintie, jonka pohjoispuolella sijaitsevista nykyiseen terveyskeskukseen kuuluvista rakennuksista sekä rantaa kiertävästä Mahlianpuistosta on esteetön näkymä selvitysalueelle.

Cajanderintien–Hämeentien alue ja Matkustajakoti Vanaja on maakuntakaavassa osoitettu maakunnallisesti arvokkaana rakennettuna kulttuuriympäristönä (Kanta-Hämeen MKK 2006). Paavo Cajanderin kadun länsipuolinen 1940-luvun kerrostalorivistö on muodostaa yhtenäisen ja kaupunkikuvallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Hämeentien ja Viipurintien kulmassa oleva tornitalo on kaupunkikuvallinen maamerkki. Klassistinen Matkustajakoti Vanaja valmistui 1928. Arkkitehti Arvo Hännisen suunnittelema kaksikerroksisella kulmarakennuksella on huomattava kaupunkikuvallinen merkitys asema-aukion laidalla.

Asemantaka XV kaupunginosassa (Hätilä) on niin ikään maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Alueella on 1800-luvun lopulla asunut etenkin Varikonniemessä sijainneen Hämeenlinnan Höyrysahan työväestöä. Alueella on säilynyt kaksi puista työväenkasarmia 1800–1900-luvun taitteesta. Muu rakennuskanta on ikärakenteeltaan vaihtelevaa.

Hämeenlinnan keskustan valtakunnallisesti arvokkaita kulttuuriympäristöjä ovat Hämeenlinnan tori, kirkko ja Pikkutori, Hämeenlinnan Koilliskulman puutalokorttelit ja koulut sekä ruutukaavakeskustan pohjoispuolella sijaitseva Hämeen linna puistoalueineen.

MUINAISJÄÄNNÖKSET

A	Varikonniemi
B	Hämeen linna
C	Hämeenlinnan vanha asemakaava-alue
D	Ojoinen (Ojsby)
E	Sibeliuksen puisto (ent. Tähtipuisto)
F	Vanha hautausmaa

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

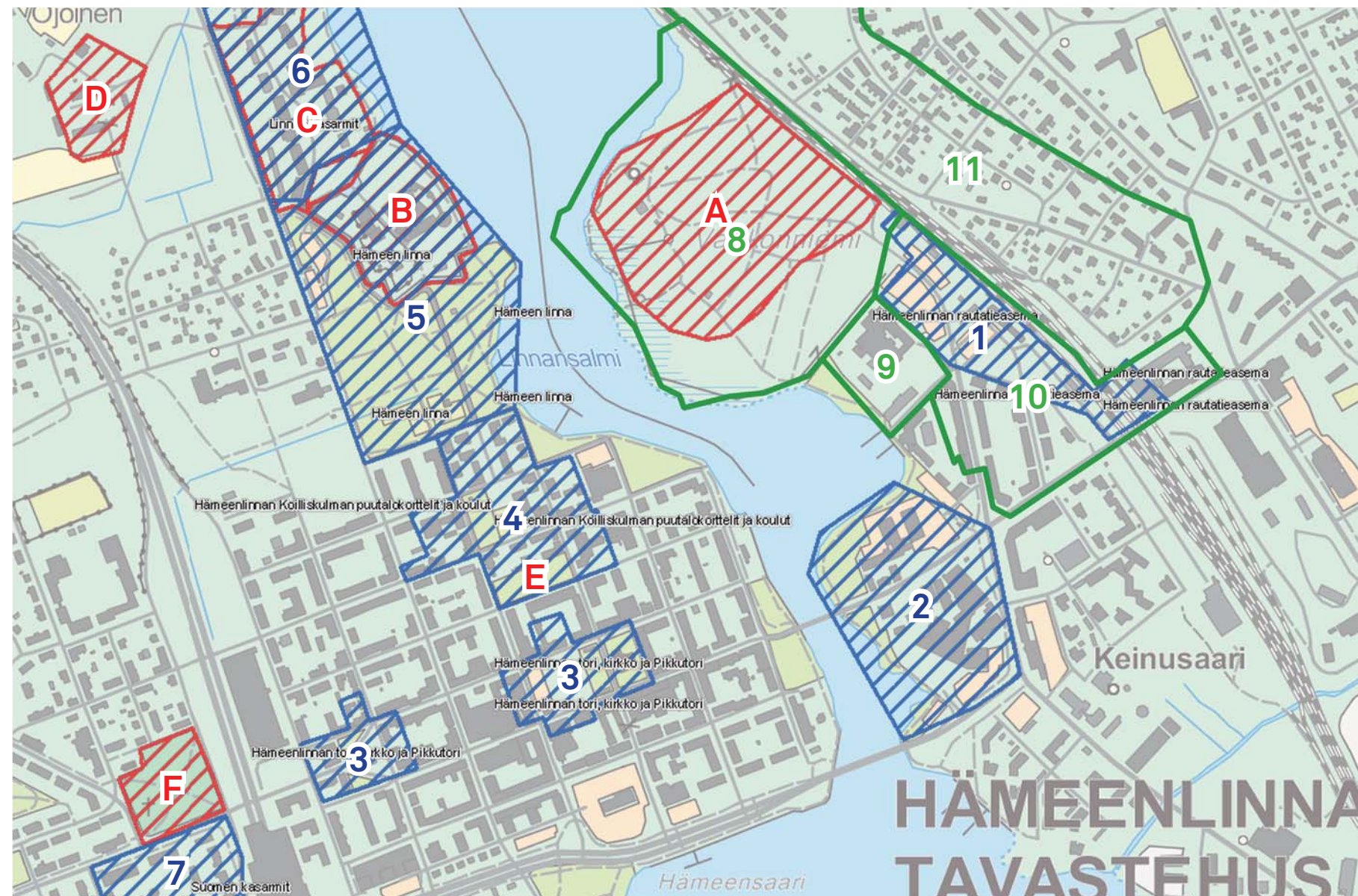
1	Hämeenlinnan rautatieasema
2	Hämeenlinnan lääninsairaala, kruununmakasiinit ja Verkatehdas
3	Hämeenlinnan tori, kirkko ja Pikkutori
4	Hämeenlinnan Koilliskulman puutalokorttelit ja koulut
5	Hämeen linna
6	Linnan kasarmit
7	Suomen kasarmit

MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

Kuvassa on esitetty vain selvitysalueella ja sen välittömässä läheisyydessä olevat kohteet.

8	Varikonniemi
9	Mensa
10	Hämeenlinnan rautatieasema, Rautatieaseman ympäristö, Cajanderintien–Hämeentien alue, Matkustajakoti Vanaja
11	Asemantaka, XV kaupunginosa

Lähteet: Muinaisjäännösrekisteri ja RKY 2009 (Museovirasto 4/2015), Kanta-Hämeen maakuntakaava (vahv. 2006).

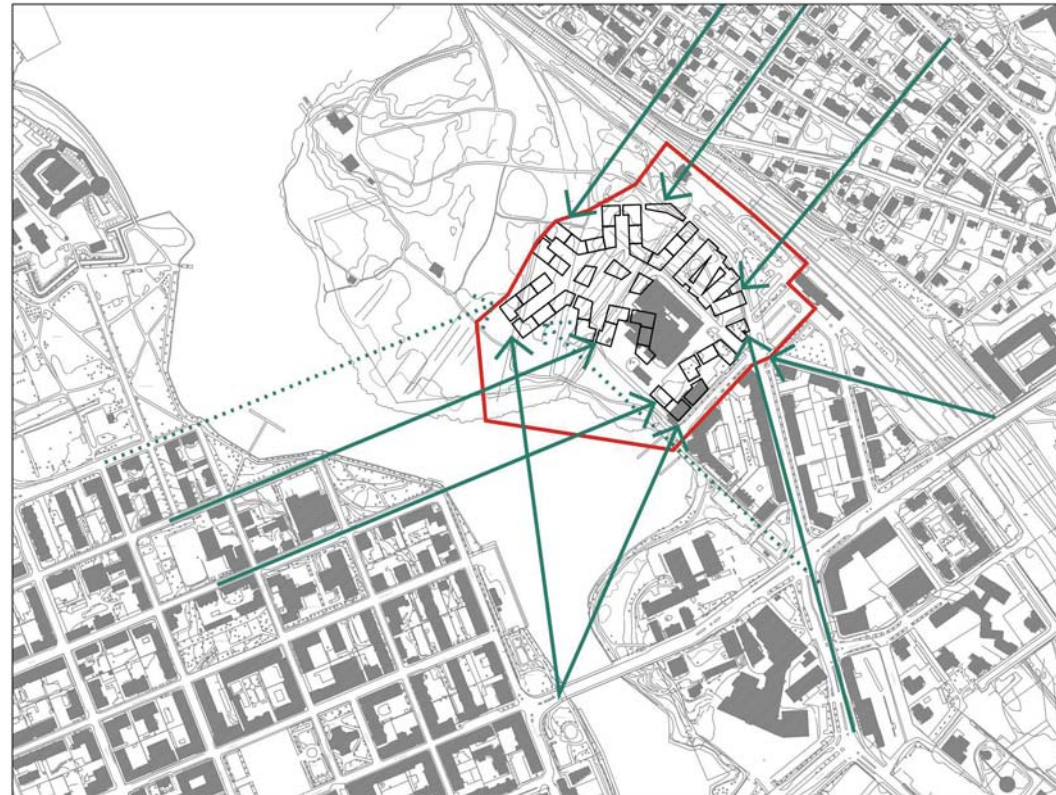
HÄMEENLINNA
TAVASTEHDUS

Kiinteät muinaisjäännökset (punaisella) ja valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt selvitysalueella ja sen ympäristössä (sinisellä). Vihreällä on merkitty selvitysalueella ja sen välittömässä läheisyydessä olevat kohteet. Kartta (muokattu): www.paikkatietoikkuna.fi.

Ylemmässä kuvassa näkymä suunnittelualueelle Maaherranpuistosta, alemmassa kuvassa näkymä Linnansalmen laiturista (etualalla viereisessä kartassa erottuva T:n muotoinen venelaituri).

Nuolet kuvaavat katujen suuntaisia tai kaduilta avautuvia näkymälinjoja suunnittelualueelle. Pisteviivalla merkityillä näkymälinjoilla puusto peittää pääosan uudisrakentamisesta.

Viitesuunnitelmaluonnoksen maisemavaikutukset

Sijainti maisema- ja kaupunkirakenteessa

Perinteisesti alavat, tulvaherkät ja maaperältään rakentamiseen huonosti soveltuvat ranta-alueet eivät ole olleet houkuttelevia asuinpaikkoja. Suunnittelualueen kannalta on kuitenkin mielenkiintoista, että Varikonniemen myöhäiseltä rautakaudelta periytyvä asuinpaikka on sijainnut varsin epätyypillisesti muihin samalta ajalta tunnettuihin asuinpaikkoihin nähden. Niemen sijainti on ilmeisesti ollut strategisesti niin edullinen, että sen asuttaminen on ollut kannattavaa hallan ja veden vaivoista huolimatta.

Pitkään niittyinä ja kuivimmilta alueiltaan peltoina ollut suunnittelualue muuttui jälleen rakentamisen kannalta kiinnostavaksi rautatien ollessa rakenteilla. Suunnittelualue päättyi lopulta teollisuuden käyttöön, mutta asumista paikalle on suunniteltu jo yli 150 vuotta sitten (C. A. Edelfeltin kaupunkisuunnitelmassa 1858). Kaupunkirakenteen laajeneminen aseman tuntumaan on luontevaa, ja liikkumismuotoja ajatellen myös kestävä kehityksen mukaista. Pitkään jatkunut maankäyttö on muokannut alueen maaperää varsin kauas luonnontilaisesta, mikä puoltaa alueen tehokkaampaa rakentamista.

Vaikutukset kaukomaisemaan

Paras näkymä suunnittelualueelle on Vanajaveden vastarannalta, etenkin keskustan Laivarannasta (ks. kuvasovitus alla) ja koillisnurkassa sijaitsevista Maaherranpuistosta. Alue näkyy selvästi myös eteläpuoleisesta Mahlianpuistosta katsottuna. Myös Viipurintien sillan keskustan puoleisesta päästä avautuu melko hyvä näkymä suunnittelualueelle. Sen sijaan Aleksis Kiven

Kuvasovitus viitesuunnitelmaluonnoksen mukaisesta rakentamisesta keskustan suunnasta katsottuna. Kuvasuorituspaikkana on Laivarannan pohjoisnurkka. Nykyinen hotellirakennus sijaitsee näkyvällä paikalla rannassa. Kuvassa hotellin vasemmalle puolelle sijoittuva uudisrakentaminen jää osittain Mensan puiston puiden peittoon. Korkeimpien rakennusten huiput nousevat rantapuiden latvusten tasalle.

Asemanseudulle suunnitellun rakentamisen siluetti on piirretty Linnan puiston eteläpäästä otettuun panoramakuvaan valkoisella viivalla. Rakennusten ja rannan välissä on tästä katselusuunnasta noin 150–200 metriä leveä puustoinen vyöhyke, joka suurella todennäköisyydellä peittää rakennukset myös lehdettömään vuodenaikaan. Kokeimpien rakennusten huippuja voi olla mahdollista erottaa puiden latvusten välisistä aukoista.

puiston suunnasta valtaosa uudisrakentamisesta peittyy Varikonniemen eteläosassa kasvavan puuston taakse. Tiheä lehtometsä peittää uudet rakennukset tehokkaasti, ja Niittykadun ja Linnankadun kulmassa sijaitsevasta Linnansalmen laiturista katsottuna maiseman muutokset jäänevät jo varsin vähäisiksi. Varikonniemen puusto peittää näkymän suunnittelualueelle Linnan puistosta katsottuna käytännössä kokonaan (ks. havainnekuva yllä).

Ympäröivää maastoa ylempänä sijaitsevasta Hämeen linnasta on näkymä Varikonniemen metsän yli suunnittelualueelle. Päälinna seisoo noin 10 metriä Vanajaveden pinnasta kohoavalla kumpareella. Linnan ylimpien kerrosten ikkuna-aukot ovat vähintään 25 metriä Vanajaveden tasoa

ylempänä, josta avautuu esteetön näkymä suunnittelualueen lisäksi mm. Hämeenlinnan keskusta ja vastarannalla sijaitsevalle Sairionrannan asuinalueelle. Varikonniemen metsä erottaa kuitenkin suunnittelualueen Hämeen linnan välittömästä lähiympäristöstä.

Vastarannalta katsottuna uudisrakentaminen vertautuu viereiseen, näkyvällä paikalla rannassa sijaitsevaan hotellirakennukseen. Hotellista poiketen uudet rakennukset jäisivät katselupaikasta riippuen osittain tai kokonaan rantapuuston peittoon. Hämärässä ja pimeässä rakennusten valot sen sijaan näkyisivät jonkin verran puiden lomasta etenkin lehdettömään

aikaan. Vanajaveden vastarannan maisemakuvaan uudisrakentamisen vaikutus olisi kokonaisuuden kannalta kohtuullinen tai melko vähäinen.

Suunniteltu uudisrakentaminen sijoittuu useiden katujen suuntaisten näkymien päätteeksi. Keskustan Koulukadulta ja Lukiokadulta on hyvä näkymä suunnittelualueelle katujen länsipäättyä lukuun ottamatta. Keinusaaren puolella asema-aukion reunalle suunniteltu 8-kerroksinen maamerkkirakennus sijoittuu pitkän Hämeentien–Keinusaarentien suuntaisen näkymän päätteeksi. Radan ylittävältä Viipurintien sillalta avautuu Kiistalantien suuntainen näkymä suunnittelualueelle. Parhaiten uusi rakentaminen näkyy kuitenkin Hätilän lounaisrinteelle (ns. Asemantaka). Jyrkästi koho-

valta mäeltä katsottuna uudisrakentaminen jatkaa aseman edustan tiivistä korttelirakennetta.

Hämeenlinnan kaupungin vuonna 2011 tehdyssä Varikonniemen puus-toinventoinnissa suunnittelualueen länsireunan lehdossa korkeimmat puut (harmaaleppä, rauduskoivu) olivat enintään 17–23 metrisiä, kun taas rannan puut olivat varttuneet enimmillään 22–25 metrisiksi (haapa, rauduskoivu). Suunnitellut rakennukset ovat pääosin 4–5 kerrosta korkeita, eli niiden katot yltyvät noin 14–17 metrin korkeuteen. Lisäksi alueelle on suunniteltu kolme 8-kerroksista pistetaloa ja yksi alueen 10-kerroksinen pistetalo. Yksi 8-kerroksinen rakennus sijoittuu asema-aukion laitaan ja loput suunnittelualueen keskelle. 8-kerroksisen talon enimmäiskorkeudeksi voidaan arvioida 26 metriä ja 10-kerroksisen noin 32 metriä.

Enemmistö suunnitelluista rakennuksista jäisi nykyisen puuston latvustoa matalammaksi. Pistetaloista 8-kerroksiset kohoaisivat suunnilleen rannassa

kasvavien korkeimpien puiden tasalle. 10-kerroksisen talon kaksi ylintä kerrosta ulottuisivat nykyisten puiden latvusten yli. Rakennuksen sijainti alueen keskellä vähentää kuitenkin sen maisemavaikutusta, eikä rakennus vastarannalta katsottuna nouse erityisen huomiota herättävästi muusta rakennusmassasta. Myös rautatien takaiselta rinteeltä katsottuna uudisrakentaminen muuttaa maisemaa selvästi rakennetummaksi, mutta järvinäkymiä tai vastarannan keskustan siluettia rakennukset eivät kuitenkaan peitä juuri nykyistä puustoa enempää.

Vaikutukset lähimaisemaan ja asemanseudun kaupunkikuvaan

Suunniteltu rakentaminen muuttaisi asemanseudun aluetta selvästi kaupunkimaisempaan suuntaan. Alueen rakentamisen tehokkuus vertautuu asema-aukion eteläpuoleisten Hämeentien ja Paavo Cajanderin kadun korttelitehokkuuteen. Suunnitelmassa merkittävä osa Mensan teolli-

suusrakennuksista puretaan. Jäljelle jäisivät silti kaupunkikuvallisesti arvokkaimmat osat: koillisen ja kaakon puoleiset konttorisiivet, tehtaalle tunnusomainen tiilipiippu sekä erillinen autotalli- ja asuntorakennus. Suunnittelualueella sijaitsevat rautatieasemaan liittyvät rakennukset (veturitalli, vaunuhalli ja pieni sauna) säilyvät nykyisellään.

Nykyinen, luontaisesti syntynyt lehtomainen puusto ja teollisuusalueen istutettu kasvillisuus tulee rakennettavilta alueilta pääosin poistumaan. Uusille pihaille ja kaduille istutettava kasvillisuus olisi todennäköisesti nykyistä monilajisempaa ja puutarhamaisempaa. Aseman ympäristön arvokas kasvillisuus tulee säilymään lukuun ottamatta radan alikulkutunnelin eteläpään douglaskuusiryhmää, joka jää uuden Varikonniementien (ent. Hämeentie) linjauksen alle. Radan varteen on osoitettu liityntäpysäköintiä ja pyöräparkki, joiden suunnittelussa tulee huomioida vanha rakennus-

Suunnitellusta 8-kerroksisesta pistetalosta tulisi asema-aukion uusi maamerkki. Aukion itä/koilliskulmasta katsottuna pistetalo sijoittuisi suunnilleen kuvassa Mensan kulman vasemmalle puolelle savupiipun eteen. Aseman pääsisäänkäynniltä näkymä Mensan kulmalle säilyisi, ja asemarakennuksen pohjoispäästä olisi edelleen näkymä myös tiilipiipulle.

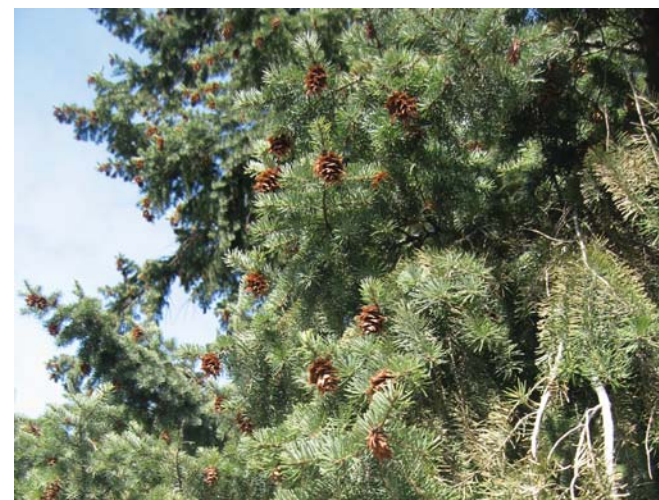

Mensan radan puoleisen julkisivun edustalla kasvava salavarivi on esimerkki rakentamisen myötä poistuvasta kasvillisuudesta.

Suunniteltu polkupyöräparkki ei saa heikentää aseman koillispuolella säilyvän lehmuskujanteen elinvoimaisuutta. Parkin kohdalla on nykyisin pensasaita.

Aseman alikulkukäytävän edustalla kasvaa neljän kookkaan douglaskuusen ryhmä, joka poistuu kadun uudelleenlinjauksen yhteydessä.

Possentien ja Hämeentien risteys pohjoiseen kuvattuna, keskellä douglaskuusiryhmä. Tulevan Varikonniementien linjaus poikkeaa hieman nykyisestä Hämeentiestä.

Possentien suuntainen näkymä Hämeenlinnan kirkolle säilyy. Aseman luona paras näkymälinja kirkolle on suunnilleen nykyisen taksitolpan kohdalla.

Lehdettömään aikaan kirkon torni näkyy myös Mensan kaakkoissivun puolelta, johon on suunniteltu kävelykatua tai -aukiota.

Asema-aukiota reunustavat rakennukset ovat vaihtelevan korkuisia: kuvassa 8-kerroksinen asuintalo ja kaksikerroksinen Vanajan matkustajakoti. Hämeentien varren asuintalo on 6-kerroksinen.

Rannan hotellirakennus vaikuttaa nykyisellään hieman irralliselta. Possentien uusi 5-kerroksinen kortteli sopii hotellin mittakaavaan jättäen silti näkyviin rakennukselle tunnusomaiset torniaiheet.

kanta sekä arvokkaan kasvillisuuden elinolosuhteet. Etenkin kaivamista ja täyttämistä puiden juuristoalueella tulee välttää.

Uusi rakentaminen peittää jossain määrin nykyisiä näkymiä. Esimerkiksi Mensan entinen tehdasrakennus jää osasta radan varren rakennuksista katsottuna uuden pysäköinti- ja liikerakennuksen taakse. Radan suunnasta katsottuna suurta rakennusmassaa peittävät osittain uuden Varikonniementien varteen istutettavat katupuut. Possentien suuntainen näkymä kirkon tornille tulee säilymään, ja lehdettömään aikaan torni näkyy edelleen myös Mensan kulmalta, jonne on suunniteltu kävelykatua/aukiota. Asemarakennuksen aukion puoleiselta pääsisäänkäynniltä voi nykyisin nähdä

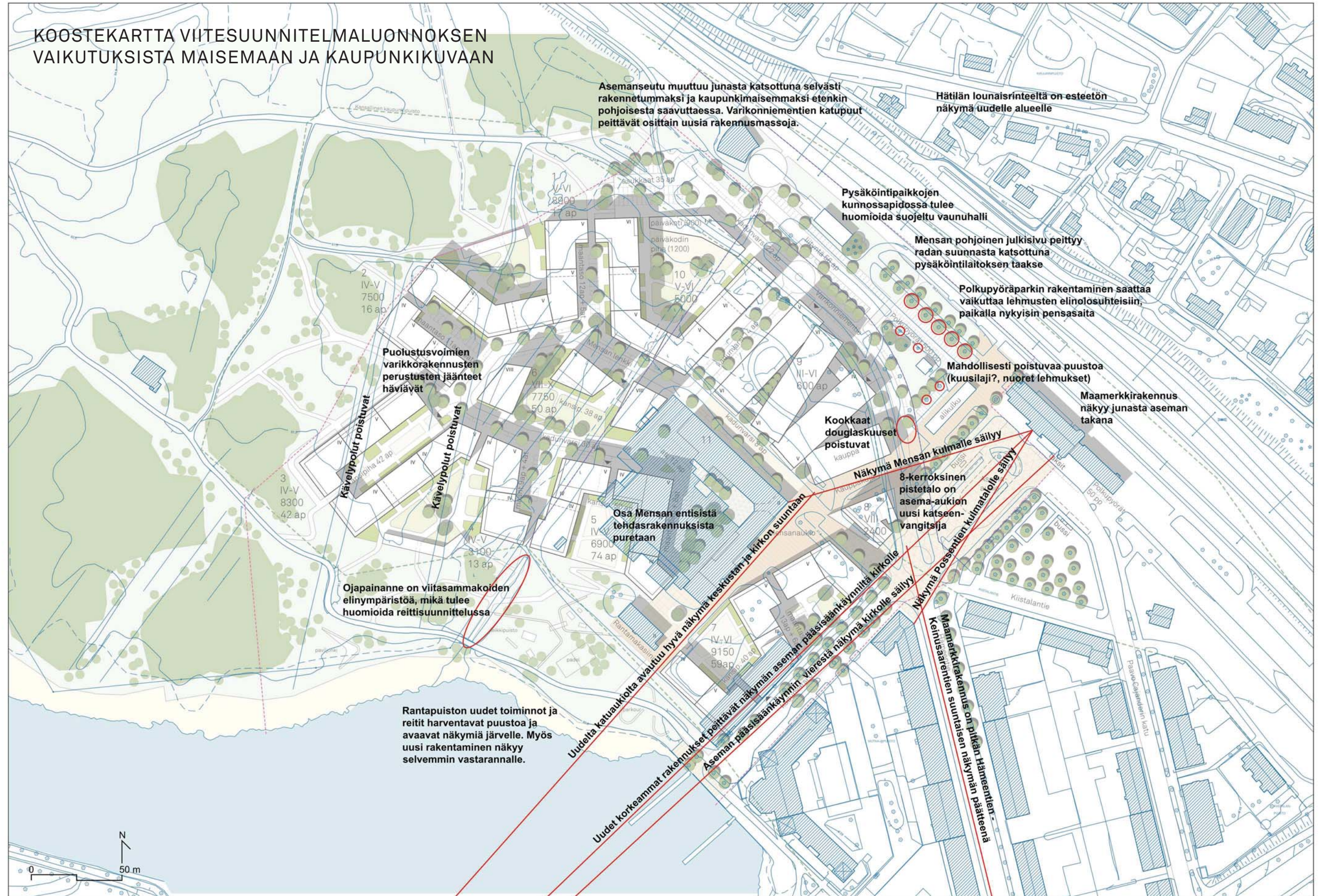
puiden läpi Hämeenlinnan kirkon tornin, mutta tämä näkymä peittyy Possentien varteen suunnitellun 5-kerroksisen korttelin rakentuessa.

Asema-aukion laidalle sijoittuva 8-kerroksinen pistetalo muodostaa uuden maamerkin Hämeenlinnaan raiteitse saapuville. Rakennus näkyy jo junasta matalan asemarakennuksen takaa. Maamerkimäinen rakennus on pitkän Hämeentien–Keinusaarentien suuntaisen näkymän päätteenä. Asema-aukion maisemassa talo kiinnittää välittömästi huomion ja luo kontrastin aukion kulman 2-kerroksiselle matkustajakoti Vanajalle. Nykyinen aukion laidasta hieman erillään seisova, niin ikään 8-kerroksinen asuintalo saa uudesta pistetalosta kuitenkin tervetulleen vastaparin.

Katualueet ja asfalttipinnat lisääntyvät. Toisaalta radanvarren laajat maantasossa olevat pysäköintialueet poistuvat kaupunkikuvasta. Rantapuisto on suunnittelualueen metsistä monilajisin: vuoden 2011 puustoinventoinnissa alueella todettiin kasvavan saarnia, jalopähkinää ja muutama hopeapaju. Suunnitelmassa rantaan on osoitettu viitteellisesti toimintoja, joiden suunnittelussa tulee huomioida maisemallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävien puiden säilyminen. Rannassa oleva ojapainanne on viitasammakoiden elinympäristöä, mikä tulee huomioida jatkosuunnittelussa.

KOOSTEKARTTA VIITESUUNNITELMALUONNOKSEN VAIKUTUKSISTA MAISEMAAN JA KAUPUNKIKUVAAN

Tausta-aineisto

- Hämeenlinna asemanseutu. Arkkitehtuurikutsukilpailun alueen arkeologinen esiselvitys. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy. Hämeenlinnan kaupunki 2015.
- Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto. Hoito- ja käyttösuunnitelma. Hämeenlinnan kaupunki 2002. Saatavilla verkosta: https://www.hameenlinna.fi/pages/381722/KKPhoto_ja_k%C3%A4ytt%C3%B6sKEVYT.PDF
- Kanta-Hämeen maakuntakaava (vahv. 28.9.2006). Hämeen liitto 23.10.2006. Saatavilla verkosta: <http://www.hameenliitto.fi/fi/maakuntakaava-2006>
  - Liite Kanta-Hämeen maakuntakaavaan: Hämeen maakunnallisesti arvokkaat rakennusperintökohteet: kohdekuvaukset, Hämeenlinna. Saatavilla verkosta: http://www.hame.fi/content/HameenLiitto/kuvat/hameen_maakunta/kuppikivi/kulttuuriymparistot/rak_ympp/kohdeluettelot/hameenlinna.pdf
  - Liite Kanta-Hämeen maakuntakaavan selostukseen: Maakuntakaavan alueluettelot. Saatavilla verkosta: http://hameenliitto.fi/sites/default/files/maakuntakaavaselostuksen_liite_0.pdf
- Koski, Katriina 2011: Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Ehdotus Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Hämeen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2011. Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.
- Maisematyöryhmän mietintö. Osa II Arvokkaat maisema-alueet. Ympäristöministeriö 1992.
- Mikkola, Marja; Jutila, Heli; Putkonen, Lauri ja Seppälä, Sirkka-Liisa 2001: Vanajaveden laakson maisema, esihistoria, rakennettu kulttuuriympäristö ja luonto. Hämeen ympäristökeskus.
- Muinaisjäännösrekisteri. Museovirasto. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (viitattu 8.4.2015).
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY -sivusto. Museovirasto 2009. http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx (viitattu 8.4.2015).
- Varikonniemen puustoinventointi 2011. Hämeenlinnan kaupunki.